

CHR, konsumheste og medicin håndtering

Et oplæg til opstaldningssteder og deres hesteejere

Baggrund – en hest er en ko

Måske er det følgende lettest at forstå, hvis vi tænker på...

Wikimedia

... en ko!

En ko er kød og mælk. Køer er mærkede med et gult øremærke, som fortæller, hvor koen bor, og så et nummer - så man kan identificere den enkelte ko og spore kødet eller mælken og tracke, hvis der er udbrud af mund-og-klovsyge eller andet uvæsen. Og der skal være styr på, hvad koen bliver fodret med, for det handler jo i sidste ende om fødevarer sikkerhed – altså at mennesker ikke udsættes for mærkelige tilsætningsstoffer og medicinrester, når vi køber hakket kød i brugsen.

Det giver alltså mening, og ko-folk har levet med det i mange, mange år.

Det får to klare konsekvenser. Den ene - svarende til øremærket – er registreringen i CHR-registret men henblik på evt. smitteopsporing. Den anden – svarende til det med fødevarer sikkerhed – er kravene til dokumentation af foder og kvalificeret medicin håndtering.

Lad os tage det fra en ende af.

CHR-registreringen

Først er der CHR - Det Centrale Husdyrbrugsregister. Det gælder *alle* heste og det gælder nu:

Alle hestesteder - altså steder hvor heste bor - og steder, hvor heste møder hinanden og kan sprede smitte, som fx stævner eller kåringspladser, skal registreres i CHR. Hestestedet får så et *CHR-nummer*, og derefter skal hver hest med permanent ophold *knyttes* til besætningen. Det har ko-folk skullet gøre i mange år, men det behøver du ikke tænke på som opstalter, da det er hestestedet, der skal sørge for, at det sker. Det foregår iøvrigt mega-let via en CHR-app.

Bøvlet er bare, for at blive i sammenligningen med køerne, at et hestehold på et opstaldningssted er som en stald fuld af køer, som har hver sin ejer. En besætning, hvor alle futter alle mulige steder hen i tide og i utide. Derfor skal opstaldningsstedet føre en slags dagbog over det, der hedder *ikke-permanente flytninger*.

En ikke-permanent flytning til et andet CHR-nummer er fx når hesten tager til stævne, er i tilridning eller besøger naboens ridehus. Altså *hesten* – CHR er ligeglad med rytteren.

Det er (desværre kan man sige) opstaldningsstedets ansvar, at CHR-reglerne bliver overholdt. Dermed også stedets ansvar, at fortegnelserne over de her ikke-permanente flytninger altid er opdaterede og til stede i stalden, hvilket jo er et helt umuligt ansvar. Den bold har vi (forfatterne af dette oplæg) af praktiske hensyn valgt at give videre til hesteejerne :-)

Hestens mappe

Gør det så enkelt og så low-key som muligt. Der er ingen formkrav fra Fødevarestyrelsens side. Vi foreslår en mappe til hver hest, hvor opstalteren noterer de ikke-permanente flytninger. Evt. baseret på Fødevarestyrelsens forslag til skabeloner ([link nedenfor](#)). Optegnelserne skal opbevares i stalden i 3 år – også selv om hesten flytter.

Eksempler på ikke-permanente flytninger:

Eksempel – du og hesten...	Besøgs-stedet har ansvar for, at...	Hesteejeren skal notere i hestens mappe
Benytter jævnligt ridehal eller ridebane på et andet CHR-nummer	Føre en liste over de heste, der bruger stedet	Ja, som en tilbagevendende aktivitet
Deltager i en tur med en af de mange DI-lokalkubber	Hvis der er tilmelding skal klubben opbevare deltagerlister	Ja, med klub og dato
Deltager i et DI- eller klubstævne	Opbevare deltager- eller startlister	Ja, med stævne og dato

Er til kåring eller dyrskue	Opbevare deltagerlister	Ja, med arrangement og dato
Træningsophold	Registrere besøget	Ja, med CHR-nummer samt dato fra-til
Weekendtur til et andet hestested	Registrere besøget	Ja, med adresse (og helst CHR-nummer) samt dato
Weekendtur til sted uden CHR	Ingenting	Hm.. notér adresse og dato for en sikkerheds skyld
Tur til iskiosken	Ingenting – iskiosken har ikke noget CHR-nummer	Nej
Rider ture i skoven med vennerne	Ingenting – skoven har ikke noget CHR-nummer	Nej

Gæstebogen

Men det er jo ikke bare opstaldningsstedets egne heste, der futter alle mulige steder hen. Der er måske også en trafik den anden vej – at udefrakommende heste af og til besøger faciliteterne på opstaldningsstedet.

Her gælder det samme, blot med omvendt fortegn, nemlig at opstaldningsstedet skal have en liste med de heste (og måske for nemheds skyld også deres ejere), der jævnligt er på besøg. Og hvis en fremmed hest fx er på besøg eller korttids-ophold, ja, så skal det noteres med dato.

Her er forslaget at opstaldningsstedet har en gæstebog – det kan bare være en billig kinabog.

Læs om CHR-registrering af heste hos Fødevarestyrelsen:

<https://foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyresundhedsloven/Sider/CHR-registrering.aspx>

Download Fødevarestyrelsens skabelon til 'dagbogen' (docx-dokument):

[Skabelon til fortegnelser over en enkelt hests flytninger.](#)

CHR-reglerne er nye for hestefolk, men de er ikke så umulige at have med at gøre, som mange frygter.

Konsum eller ikke-konsum

Så er der det med konsum/ikke konsum. I gamle dage, dvs. før 28. januar 2022 kunne en hesteejer selv bestemme, at en hest skulle være udelukket fra konsum, hvilket så fremgik af hestens pas. Det betød blandt andet, at man måtte fodre sin hest, som man havde lyst til, og at der ikke var restriktioner i forhold til medicin.

Heste registreret efter 28. januar 2022 og heste, hvor ejeren har glemt at udelukke dem fra konsum i tide, er nu at betragte som slagtedyr og kan kun udelukkes fra konsum, hvis dyrlægen bruger medicin, som for altid gør hesten uspiselig.

Hesteejeren må gerne – i sidste ende – beslutte, om en hest skal laves til bøffer eller ej, men udgangspunktet er, at en hest i hele dens liv er bestemt – ikke til tølt for løse tøjler eller hyggelige skovture, men til slagtning til konsum.

Læs om konsum/ikke-konsum hos Fødevarestyrelsen:

https://foedevarestyrelsen.dk/Dyr/Dyresundhedsloven/Sider/Regler_for_hest_e_i_konsum.aspx

Fodring af ikke-konsumheste

Hvis der kun er ikke-konsumheste i stalden er der ingen regler for, hvordan hestene bliver fodret. De der har ikke-konsumheste kan fodre med hvad de vil. Altså bortset fra det med forblandinger, men det kommer senere.

Fodring af konsumheste

Vi kan lige så godt allesammen først som sidst sætte os ind i, hvad det betyder for både opstaldningssteder og hesteejere, at en hest er en konsumhest, for uanset om der bare er én konsumhest i stalden, ja, så gælder det her:

Hvem har ansvaret?

Vi minder lige om at »Dyr af hestefamilien anses for at være bestemt til slagtning til konsum...«. Og så kan man jo ikke have hvem som helst til at fodre sådan et kød-dyr med hvad som helst, vel?

Så når man fodrer konsumheste, skal det registreres hos Fødevarestyrelsen, at man er sådan en, der »fodrer dyr der anvendes i fødevareproduktion«.

Det gælder i første omgang opstaldningsstedets ansvarlige. Men i udgangspunktet er det ejeren af konsumhesten, der er foderansvarlig og skal registreres. Hvis opstaldningsstedets ejer er registreret og dermed foderansvarlig, kan det dog dække hele stalden. Det har bare den ulempe, at så har opstaldningsstedes ejer ansvaret - også hvis morgen- og aftenfodring fx er lagt ud til foderhold blandt opstalderne og en konsumhest får et skvæt af noget forkert ved en fejl.

Konsumhestens ejer bør registrere sig som foderansvarlig

Fair nok at opstaldningsstedet skal registreres som foderansvarlig, men det bør alle hesteejere med konsumheste også. Hver og én. Derved er det i alle tilfælde konsumhestens egen ejer, der står med det endelige ansvar for hestens fodring. Andre kan så fodre hesten efter aftale, men det er hesteejeren, der har ansvaret.

»Registrering til primærproduktion af foder og fødevarer« foregår via www.landbrugsindberetning.dk, under boksen »Foder og fødevarer« - det koster ingenting og man logger på med MitID.

Landbrugsindberetning.dk - Registrering til primærproduktion af foder og fødevarer - udskrevet den 1. marts 2023 Tilhører CVR-nr. 25 82 76 27 - Ole Rode Jensen - Fløjstrup Mark 5, 8330 Beder	
Registrering til primærproduktion af foder og fødevarer	
1. Primærproduktion af foder og fødevarer	
1.1 Registrering til primærproduktion - foder Jeg dyrker, producerer eller håndterer foder (f.eks. korn, silawrap, insekter), eller fodrer dyr der anvendes i fødevarerproduktion:	Ja
1.2.1 Registrering til primærproduktion af frugt og grønt (vegetabiliske fødevarer) Jeg dyrker frugt og grønt (f.eks. bær, grøntsager, kryddergrønt), undtagen kartofler:	Nej
1.2.2 Registrering til primærproduktion af øvrige vegetabiliske fødevarer, herunder kartofler Jeg dyrker vegetabiliske fødevarer (f.eks. kartofler, brødhvede, olieraps):	Nej
1.3 Registrering til primærproduktion af animalske fødevarer Jeg producerer animalske fødevarer (f.eks. slagtedy, insekter, mælk, æg):	Nej
2. Foderoplysninger – supplerende registreringer ved foderaktiviteter	
2.1 HACCP-registrering (blanding af fodertilsætningsstoffer i ren form eller forblandinger i foder) Jeg blander fodertilsætningsstoffer i ren form eller forblandinger i foderet til besætningen (HACCP-registrering):	Nej
2.2 Registrering til fodring med fiskemel og blodprodukter til svin og fjerkræ Jeg fodrer svin eller fjerkræ med fiskemel og/eller blodprodukter:	Nej
2.4 Registrering til brug af mælkeprodukter fra mejerier på særlige betingelser Jeg modtager visse mælkeprodukter fra mejeri, som jeg bruger til foderbrug på særlige betingelser:	Nej

Hvis du vil læse om det, kan du gøre det her:

<https://www.landbrugsinfo.dk/public/0/8/0/hestereglerfoderhygiejne>

Hvad må man fodre med?

Basis-registreringen hos Fødevarestyrelsen (det er den, der er et billede af ovenfor) indebærer, at man må fodre med wrap, hø og halm, bruge fodermidler som korn (hvis nogen kunne finde på det), almindelige hyggesnacks som gulerødder og æbler eller en skive tørt rugbrød, tilskudsfoder som Nordic Müsli, Horsemix og hvad de ellers hedder, poserne fra foderstoffene, mineralsk foder som fx sliksten, diætetisk foder som fx elektrolytter, biotin eller en vitaminkur.

Der kan godt gå lidt sport i at tjekke etiketten bag på især de mindre bøtter med halvdyrt indhold. Her er et par eksempler fra bøtterne i foderrummet på, hvordan indhold er deklareret:

»Tilskudsfoder til heste«

»Diætetisk foder til heste«

»Mineral feed supplement«

Det er alt sammen eksempler på fodermidler, som er helt OK at bruge. Bøtter med tilskudsfoder, diætetisk foder, mineral- og vitamintilskud er OK (om end dyre) og alt det, du normalt køber i hestefoderbutikken er fint og inden for skiven i forhold til basis-registreringen.

Dokumentationskrav: Gem bilag på alt indkøbt foder

I der har konsumheste, skal holde styr på jeres indkøb – hvad der er købt, hvor og hvornår det er købt. I med konsumheste skal *gemme alle fakturaer*. Det er ikke nok, at der på fakturaen står »foder« – det skal fremgå, hvilke produkter, der er tale om. Få også en kopi af bilagene på det, som opstaldningsstedet står for, fx stråfoder og vitaminer – og gem dem sammen med de øvrige bilag.

Forblandinger og tilsætningsstoffer er no-go!!!

Nu bliver det måske lidt indviklet. Men der er *tilladte* fodermidler (dem ovenfor) – og der er *absolut no-go* fodermidler. Ingen i stalden må under nogen omstændigheder bruge det, der hedder forblandinger. Det gælder både dem med konsum- og dem med ikke-konsumheste.

Tænk for nemheds skyld det mærkelige ord »*forblandinger*« som blandinger af »*e-numre*«. Og forestil jer folk i hvide kitler, som blander mærkelig kemi som farvestoffer, aromastoffer, konserveringsmidler, surhedsregulerende midler, stabilisatorer, antioxidanter, denatureringsmidler, sporstoffer, antiklumpningsmidler og den slags i noget foder...

Hvis hesteejerne er dem, der går og mixer forblandinger eller rene tilsætningsstoffer, så skal opstaldningsstedet eller hesteejeren HACCP-registreres og udarbejde detaljerede analyser af risici for fødevarsesikkerheden samt planer for forebyggelse heraf for at opnå godkendelse. HACCP står for Hazard Analysis and Critical Control Points og er næppe noget, almindelige dødelige kan finde ud af.

Normalt kan de her forblandinger og rene tilsætningsstoffer slet ikke købes i hestefoderbutikker. Normalt kan man slet ikke købe dem, medmindre man er HACCP-godkendt. Men om der står en bøtte et-eller-andet på en hylde, kan man jo aldrig være helt sikker på. Måske noget, som var beregnet til brug på et HACCP-registreret landbrug, hvor en svineavler er godkendt til at producere sit eget foder. Derfor skal du altid tjekke etiketten bag på bøtterne.

Skulle der stå »forblanding« så lad spanden stå og løb skrigende bort!

Det kan også siges simplet: Forblandinger og rene tilsætningsstoffer er no-go! Seges anbefaler, at det skrives ind i opstaldningskontrakterne, at der ikke må bruges forblandinger eller rene tilsætningsstoffer på opstaldningsstedet. Den anbefaling er hermed givet videre.

Medicinhåndtering

Den deler vi lige i to og læser med i dyrlægeloven.

For heste som er *udelukket fra konsum* gælder, at ejeren gerne må behandle sin egen hest med receptpligtig medicin efter dyrlægens anvisning. Men hvis en anden end ejeren skal behandle hesten, skal vedkommende faktisk have medicinhåndteringskursus (det vidste vi vist ikke).

For *konsumheste* gælder det, at den der behandler hesten med receptpligtig medicin skal have medicinhåndteringskursus. Hvis ikke ejeren har, kan det være en anden – dog efter aftale med ejeren.

Det er i alle tilfælde hesteejeren, der er ansvarlig, for anvendelse og opbevaring af lægemidler til egen hest.

Vores anbefaling er, at alle ejere af konsumheste tager et medicinhåndteringskursus, så de i givet fald kan behandle deres egen hest.

Læs hvad dyrlægeforeningen skriver:

<https://www.ddd.dk/faggrupper/faggruppe-hest/vejledninger-og-guidelines/behandling-af-dyr-af-hestefamilien-og-udelukkelse-fra-konsum/>

Læs hvad Fødevarestyrelsen skriver:

<https://www.foedevarestyrelsen.dk/Selvbetjening/Guides/Sider/Er-du-i-tvivl,-om-du-skal-p%C3%A5-et-medicinh%C3%A5ndteringskursus.aspx>

Summasummarum

Her er i skemaform hvordan den nye hverdag i stalden ser ud:

	Ikke-konsumhest	Konsumhest
CHR-reglerne	Dokumentationskrav. Mappen med fortegnelser over ikke-permanente flytninger skal ajourføres og opbevares i stalden i 3 år	
Foder	Foder som hidtil. Forblandinger og rene tilsætningsstoffer er no-go	Foder som hidtil, men dokumentationskrav: Opbevar fakturaer. Forblandinger og rene tilsætningsstoffer er no-go
Fodring	Foderordning som hidtil	Foderordning som hidtil, men hesteejer registreres som foderansvarlig

Foderopbevaring	Hver hest sit foder	
Medicin til egen hest	Ja	Kun med medicin-håndteringbevis
Medicin til andres heste	Kun med medicin-håndteringbevis	

Krøllen på halen

Og mens vi så ser for os bjergbonden i EU's udkant med sine æsler af hesteslægten på den støvede sti og tænker over, hvordan han mon håndterer de her ting, kan vi opmuntres af denne smukke detalje: Det er nemlig ikke alt kød på en konsumhest, der kan spises. Læs her fra gennemførelsesforordning 2021/963, Artikel 15, stk. 2:

»Hvis den injicerbare transponder ikke kan fjernes fra kroppen af et dyr af hestefamilien, der slagtes til konsum, og kødet eller den del af kødet, der indeholder transponderen, erklæres uegnet til konsum i overensstemmelse med artikel 45, litra m), i gennemførelsesforordning (EU) 2019/627, bortskaffes de fremkomne animalske biprodukter med henblik på opfyldelse af kravene i nærværende artikels stk.1«

Oversat: Dér hvor chippen sidder skal kasseres – det nytter jo ikke noget, at der pludselig ligger en chip i nakkefileten. Og så er vi måske tilbage, hvor vi begyndte, ved koen og det gule øremærke.

Marts 2023

Susanne Andreassen og Ole Rode Jensen
 olerode@gmail.com